

PROSVETNI DELAVEC

LETO 1961 Mesto izobraževanja odraslih prelomnica v šolstvu njegova vloga in naše naloge

Zlasti naša pedagoška društva so poklicana, da prispevajo svoje k metodično didaktični strani izobraževanja odraslih

Korenine razvoja šolstva pri nas segajo daleč tja nazaj v čase avstro-ogrskih monarhije z vsemi tujimi privlaski, nalogami in idejami, vse do zloma le-te in formiranja države Srbov, Hrvatov in Slovencev — Jugoslavije. Toda in v tej predvojni Jugoslaviji je še močno prevladoval vpliv nekdanje avstrijske šolske politike, seveda sedaj že močno pomeneš s hegemonističnim prizvokom tedanjih režimov. V bistvu pa je ostalo vse pri starem in v mnogih naših šolah je še močno dišalo po časih iz dobe Marije Terezije in njenih naslednikov.

Bežni, neorganizirani poizkusi nekaterih progresivnih šolnikov tedanje dobe, da bi vnesli v zastarelo šolstvo nekaj sprememb, so sicer označevali precej zdravil sil in hotenj v vrstah prosvetnih delavcev, vendar se je vse to zaradi politike nenarodnih režimov razblinilo v skromno iskanje novih, boljših poti in načinov v našem šolstvu. Moramo sicer tudi priznati, da je bilo ponekod v drugih državah kapitalizma prav tako, kar je dobro karakteriziral Binet z naslednjo domisljico:

»Naše šolstvo je podobno vozu, ki sicer močno škripla, vendar za silo še vedno gre«.

Vse drugače pa je že bilo v času NOB, saj so tedaj nekatere naše šole, kljub najtežjim vojnim razmeram, zaživele novo, doslej neznano življenje. Tako smo v tem duhu pričeli z delom v novi socialistični Jugoslaviji z jasnimi cilji, kakšne naj bodo naloge in funkcije socialistične vzgoje in pouka. Jasno je, da zaradi vseh drugih ogromnih nalog — obnove, industrializacije, agrotehnike — nismo mogli oddvojiti toliko sredstev za naše, s silnim tempom razvijajoče se šolstvo, tako da so mnogi neučakani že dokaj prepričljivo mislili o zamernjenju te panoge. Prav posebno nam je delal velike skrbi silen porast učencev, dijakov in študentov in s tem v zvezi pomanjkanje šolskega prostora, da niti ne omenim kadrov. Ta problem je še danes silno pereč, vendar ga v jasni perspektivi že gledamo v bližnji bodočnosti rešenega.

Tudi vsa, sicer velika skrb naših ljudskih oblasti za materialna vprašanja šole je morala gledati na ves razvoj našega gospodarstva premenogokrat odrezati šolam manjši kosček kruha, kakor bi ga rada. Tri faze dodeljevanja materialnih sredstev so za nami: prva, dodeljevanje denarnih sredstev šolam za vsako posamezno potrebo, finansiranje s proračunom in znanimi partijami in pozicijami, in tretja, dodeljevanje določenega globala šolski ustanovi, ki ga je sama razparcelirala po lastni potrebi, vendar s strogo omejitvijo ločenih osebnih in materialnih izdatkov.

Vse to je šlo vzporedno z našim celotnim razvojem in vsi ti sistemi so v določenem obdobju odigrali pozitivno vlogo.

Silen razmah šolstva vidimo že iz podatkov razvoja zadnjih 5 let, kjer smo porabili za šolstvo v letu 1955 nekaj nad 27 milijard, a v letu 1959 že nad 57 milijard; konkretno pri nas v Sloveniji 7188 milijonov 1959 v primerjavi s 3353 milijoni v letu 1955. Tako je tudi poraslo število prosvetnih delavcev v tem obdobju za polnih 30.000.

Seveda je ta tempo v letu 1960, po resoluciji ljudske skupščine o strokovnem šolstvu, dosegel neverjeten razmah, saj smo samo v tem letu na novo odprli 39 višjih šol in kar 18 fakultet.

Zal, da je od teh ogromnih sredstev, ki jih je naša družba namenila šolstvu, pretežna večina bila porabljena za osebne izdatke in samo pičlih 7% teh povračilnih sredstev je bilo porabljeno za materialne izdatke, kar se je seveda močno odražalo v zastareli opremi in pomanjkanju sodobnih učil večine naših šol. Posebno pereče je postalo to vprašanje ob uvedbi reformne šolstva, predvsem v obveznem šolstvu. Marsikatera naloga novega šolskega zakona in novih učnih programov je ostala kljub dobri volji učnega kadra mrtva črka na papirju, ali pa je bila pomanjkljivo izpeljana.

Samo proračunsko finansiranje pa je imelo poleg ostalih še

to veliko slabost, da je močno omejevalo interese družbenih organov upravljanja šole in vpliv družbe za razvoj šolstva. Razen vsega tega pa je usodno posegalo s svojim okostenelim sistemom pri nagrajevanju prosvetnih delavcev s svojimi razdelitvami v kategorije, razrede, leta službe in tako destimulativno vnašalo v njihove vrste elemente uravnilovke.

Uvedba skladov za kadre v strokovnem šolstvu je dala v pičlih nekaj letih bodrilne rezultate, še pozitivnejšo vlogo pa so odigrali v zadnjih letih skladi za kadre v gospodarstvu.

Toda razvoj v gospodarstvu je šel še dalje. Uvedba nagrajevanja po storilnosti in učinku je neverjetno hitro dvignila našo produkcijo na višjo raven, dasi smo še daleč izpod svetovnega povprečja. Naš bodoči 5-letni družbeni plan prav zaradi tega predvideva, da se mora vzporedno s planiranim dvigom produkcije dvigati tudi strokovni nivo

izredno nagel razvoj znanosti s tehniko v ospredju zahteva od sodobnega človeka tako v svetu kot pri nas ne le naglejši tempo dela in življenja, ampak tudi prestopno izobraževanje, sicer caplja za življenjem. Če to velja za vsakega našega državljanca, velja še posebej za prosvetnega delavca.

S hitrim razvojem našega gospodarstva koraka vstric tudi razvoj socialistične demokracije z družbenim upravljanjem. Le-to postavlja delavca v vlogo gospo-

darja, ki se tako ali drugače peča z izobraževanjem odraslih, z neverjetno vneto govori o specifični problematiki v zvezi z njim, tisti pa, ki stojijo bolj ob strani, skomigajo z rameni, češ to ni nič posebnega. To in dejstvo, da v Ljubljani ne dobiš zlepa človeka, ki bi bil voljan nekaj povedati o tem našim praktikom ustno ali pisмено, nas sili, da postavimo reč na svoje mesto.

Preteklo pri teh dalj časa, odkar so zapustili šolske klopi in se niso sami izobraževali, so tudi ti komaj pismeni. Od 7.848.857 zaposlenih prebivalcev v FLRJ je bilo 2.787.818 takih brez osnovne šole, 4.043.379 pa jih je dovršilo le 4 razrede. Po izjavi tega pisca je kljub vsem dosedanjim prizadevanjem še zmeraj 50.000 takih otrok na leto, ki niso zajeti v osnovne šole; v osnovnošolskih oddelkih za izobraževanje odraslih pa jih je bilo letno največ 20.000. Če je številka o šolanju odraslih

slenih prebivalcev brez osnovne šole, 137.600 jih je imelo 4 razrede, 370.000 pa več kot štiri osnovnošolske razrede. Pri nas se je posebno zadnja leta izobraževanje odraslih v osnovnih šolah močno razmahnilo, saj je bilo po podatkih od 20. XI. 1959 v oddelkih za odrasle 4120 slušateljev. Nič manjši pa ni bil interes za šolanje odraslih v gimnazijah in strokovnih šolah, saj je te vrste šol za odrasle l. 1959 obiskovalo 4665 ljudi.

Če bi upoštevali tudi tiste, ki se šolajo na dopisni način, in tiste, ki se izobražujejo v centrih, pa take, ki so s pridnostjo prišli na fakultete, ne bi mogli reči, da ni zanimanja za študij.

Videli smo, da je potreba po opismenjevanju v FLRJ še velika, pa vendar v zvezi z izobraževanjem odraslih ne gre le za to. Ne smemo namreč pozabiti, da se bodo morali ne le tisti, ki so že dovršili osnovno šolo, še nadalje izobraževati, ampak tudi taki, ki imajo v žepih diplome najvišjih zavodov. K temu bodo sili državljanje nagli gospodarski in družbeni razvoj ter ocenjevanje strokovnosti na delovnih mestih. Učitelstvo že ugotavlja, da prosijo za posebne tečaje iz materinstva in prirodnih ved taki, ki so dovršili osnovno šolo, drugi pa kljub skomčanju osnovni šoli obiskujejo oddelke za odrasle.

Se večja bo potreba po strokovnem šolanju. Zato se motijo tisti, ki mislijo, da gre pri izobraževanju odraslih le za opismenjevanje zamudnikov. Leti pozabljajo na to, da gre pri izobraževanju odraslih tudi za vzgojo socialističnih osebnosti, kar je morda z družbenega vidika še važnejše kot izobraževanje.

Odrasli se izobražujejo bodisi v šolah zanje ali v izvenšolskih oblikah (centri za strokovno izobraževanje delavcev, na delavskih in ljudskih univerzah, v družbenih in strokovnih organizacijah, s tiskom, radijskimi oddajami itd.). Vse to tvori sistem izobraževanja odraslih, ki je sestavni del našega vzgojno izobraževalnega sistema. Cim načrtnejše bo izobraževanje in čim večja bo povezava med temi oblikami, tem večji in hitreji bodo vidni uspehi. In ali ni tudi v iskanju koordinacije ena izmed nalog naših prosvetarjev?

Po vsem tem ne kaže trditi, da izobraževanje odraslih glede družbenega pomena zaostaja za

rednim. Zato zakon z Resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov vred zavezuje vse redne šole, da se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, in s tem nalaga določene dolžnosti tudi prosvetnim delavcem.

Z višjega mesta se pogosto poudarja, da za izobraževanje odraslih niso odgovorni le prosvetni delavci, ampak vsa družba (Petar Stambolič, Borba 10. IV. 1960), zato je razumljivo, da skrb za izobraževanje, družbeno-politične organizacije idr. Pri tem ni nič čudnega, ako se ne strokovnjaki dotikajo tudi tistih strani pouka, o katerih naj bi govorili predvsem strokovnjaki. Ako ne bi namreč bilo tako, ne bi bilo slišati med prosvetnimi delavci negodovanja, češ v to reč se danes vsakdo vtika. Ne bi hotel reči, da mnogi prosvetni delavci kljub obremenitvi kot praktiki ne sodelujejo pri izobraževanju odraslih, manj pa smo storili za to, da bi prišli do posplošitev na tem področju. Razen posameznih članov po časopisu in revijah nismo segli v teh letih dalje. Zato ni čudno, če teorija o izobraževanju odraslih ne more niti spremljati prakse, kaj šele da bi jo usmerjala.

Iz raznolikih smotrov izobraževanja odraslih (osnovno splošno izobraževanje, nižje in višje strokovno izobraževanje tehnične, ekonomske idr. smeri) izvirajo različne oblike, ki jih organizacijsko usmerjajo šole, delavske in ljudske univerze, Svobode in razni zavodi. Nesmotno bi bilo, ako bi hoteli naprtiti prosveti odgovornost za organizacijo vsega tega izobraževanja, gotovo pa bo potrebna v bodoče večja koordinacija med temi oblikami, poleg tega pa bo morala prosveta več prispevati k metodično-didaktični strani izobraževanja, ne glede na to, v kakšnem okviru se odvija. V prvi vrsti pa bo treba več storiti tako za organizacijo, vsebino in metode pouka v šolah za odrasle.

V ta namen mora prosveta po okrajih oziroma občinah prevzeti skrb za organizacijo pouka in njegovo metodično - didaktično stran.

Za poenotenje, kolikor je pač potrebno v tem šolstvu, bo moral tudi v bodoče skrbeti republiški organ (Svet za šolstvo) s svojimi ustanovami.

Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih LRS je doslej skrbel za organizacijo tega šolstva, oskrbel učne načrte, precej skript in usmerjal pouk bodisi s posveti, bodisi pisмено. Zdaj pa je že dana osnova za raziskovalno delo. V ta namen bi bilo treba za osveščanje praktikov najprej pregledati dosežanje andragoške literature, sestaviti bibliografijo in literaturo postopoma oceniti. Po praksi bi bilo treba preveriti tudi dosedanje organizacijske oblike, učne načrte, dosežanje pripomočke za pouk (skripta), učne metode in poskrbeti za načrtno priobčevanje literature v samostojni reviji ali kako drugače.

Ob tem pa se seveda vsiljuje vprašanje, kdo naj bi vodil raziskovanje šolske in izvenšolske izobraževalne problematike izobraževanja odraslih. Skušnja kaže, da sil ni na razpolago na pretek in bi bilo treba racionalno gospodariti z njimi, če hočemo čimprej priti vsaj do osnovnih načel izobraževanja in prepotrebne metodike. Ne pozabimo namreč, da je raziskovanje eno, usmerjanje prakse pa drugo!

Za raziskovanje nam bo potrebna seveda terenska mreža. Ko se te dni sprašujemo o tem, ali imajo še kaj storiti in povedati okrajna pedagoška društva, lahko s prstom pokazemo na delo. Prav nič več ne kaže odlašati tudi z ustanovitvijo hospitacijskih oddelkov v zvezi z študijem izobraževanja odraslih.

Noben začetek ni lahek. Zavrli smo — zdaj pa bo treba še marsikaj za boljše rast Odlagati pa ne kaže ne teoretikom ne praktikom, da brazde ne bi ostale v pušči.

AK.

Družbeno upravljanje postavlja delavca v vlogo gospodarja, hkrati pa mu nalaga tudi neprimerno več odgovornosti; da bi jim bil kos, mora biti doma v stroki, poleg tega pa mora biti razgledan v družbenih vedah in ne sme imeti zaprtih oči za področja, ki sodijo med splošno izobražbo

zaposlenih, saj nam bo potrebno v tem 5-letnem obdobju okoli 113 tisoč novih kadrov z visoko in višjo izobrazbo, 225.000 s srednjo strokovno izobrazbo, 116.000 visokokvalificiranih in kar 465.000 kvalificiranih delavcev. Seveda naj bi imel ves ta kader predhodno popolno obvezno šolo, ki naj bi v letu 1965 zajela že kar 92% vseh šoloobveznih otrok.

Vse te ogromne naloge v šolstvu ne bi mogle potekati izolirano od skupnih nalog, postavljanih v družbenem planu 1961-1965. Prav iz tega razloga je Zvezna ljudska skupščina na svojem zadnjem zasedanju sprejela zakon o finansiranju šolstva, kar je glede na dosedanje stoletno proračunsko vzdrževanje res revolucionaren ukrep.

Sola postaja s tem zakonom res samostojna družbena ustanova, prosta vsega dosedanjega administrativnega vmešavanja državnih organov. Prosvetno-pedagoška služba se je kot nadzorstveni organ v bližnji preteklosti že osamosvojila. Ta deatizacija postavlja šolo v bok gospodarskim organizacijam, kjer je načelo samoupravljanja doseglo že odlične rezultate. Princip družbene ustanove — šole s svojimi organi upravljanja — šolskim odborom in povečano funkcijo kolektiva in s svojo samostojno notranjo organizacijo — je bistven za naše šolstvo bodočih let.

Jasno je, da bo za vse te ogromne naloge potrebno še dodatnih sredstev, kar tudi predvideva naš novi družbeni plan, saj je v njem določeno letno po 40 milijard investicijskih sredstev samo za šolstvo, od tega skoraj polovica za osnovne šole.

V zvezi s to novo nalogo šolstva — sproščeno vseh dosedanjih togih vez — se seveda postavlja z vso nujnostjo vprašanje

darja, hkrati pa mu nalaga tudi neprimerno več odgovornosti. Da bi jim bil kos, mora biti doma v stroki, poleg tega pa mora biti razgledan v družbenih tehničnih in ekonomskih vedah in ne sme imeti zaprtih oči za področja, ki sodijo med splošno izobrazbo. Kaj slabo pa bi gospodarili, ako ne bi imeli pred očmi dejstva, da je treba razviti slehernemu državljanu, ki je v proizvodnji ali javni službi, za proizvajanje in upravljanje tiste intelektualne in moralne sile, ki jamčijo za uspešnejše delo. Iz te potrebe po izobrazbi si nemara še nista bila v naši zgodovini tako blizu tisti, ki se uči, in tisti, ki uči, pa četudi morda večino za sedaj silijo k učenju egocentrični, osebnim in nekulturnim motivom. Upravičena je domneva, da se bo tako vse bolj premoščal prepad med manualnim in intelektualnim delom in to ne je s strani intelektualca, ampak tudi s strani delavca.

Doslej smo naglasili, da zahtevata sedanje stanje našega gospodarstva in socialistične demokracije z družbenim upravljanjem ne le pismente, ampak izobražene in razgledane proizvajalce in upravljalce. Mnogi izmed njih pa zaradi dediščine iz preteklosti in poveljnih razmer niso ne eno ne drugo. To dokazujejo nekatere številke o stanju osnovnošolske izobrazbe državljanov v FLRJ, ki jih je prinesla Borba 11. X. 1960. Pisec članka, F. Jovanović, pripominja v oklepaju, da so številke navedene »prema preloženju popisov stanovništva«, torej po štetju l. 1953. Po sedmih letih sicer podatki niso več realni, vendar bodo kljub temu pokazali vlogo izobraževanja odraslih v družbi. L. 1953 je bilo namreč od 13.381.106 prebivalcev, starih nad 10 let, 5.632.053 brez osnovne šole, 6.168.630 pa jih je dovršilo le 3 razrede. V kolikor

v osnovnošolskih oddelkih točna, potem vidimo, kaj smo storili v zvezi z izobraževanjem odraslih glede na osnovno znanje in kaj nas še čaka.

V Sloveniji je iz razumljivih razlogov ta podoba bolj svetla, saj je bilo l. 1953 le 13.389 zapo-

Neenotno vzgojno delo v dijaških domovih

Posvetovanje vzgojiteljev kranjskega okraja

Vzgojitelji in upravniki iz dijaških domov kranjskega okraja so se 14. decembra zbrali na enodnevno pedagoško posvetovanje. Razprava je pokazala, da je delo v vsakem domu svojstveno in da obstajajo precejšnje razlike v pedagoških metodah dela. Ze vsa leta nazaj in še danes je značilno za delo v domovih, da povsod rešujejo vzgojno problematiko po svoje in da so tudi domovi premalo povezani med seboj. Vzgojitelji so bili mnenja, da bi morala pedagoška služba skrbeti tudi za izobraževanje vzgojiteljskega kadra preko raznih seminarjev in tečajev.

V vrsti problemov, ki jih je načelo posvetovanje, je izstopalo tudi delo in vloga domskih skupnosti. Le-te so v domovih odigrale pozitivno vlogo samo takrat, kadar je vzgojno osebo pomagalo domski skupnosti do afirmacije in zaupanja. Uspešno deluje domska skupnost v Vajenskem domu v Kranju.

Precej je bilo govora o kaznovanju gojencev. Tudi v tem pogledu v vsakem domu ravna po svoje. Tako so v Vajenskem do-

mu v Kranju vpeljali sistem točkovanja. Gojenec ima 150 točk v dobrem; pri vsakem prekršku se mu te točke odbijajo, kadar pa se poboljša, točke pridobiva. Kot kaže, je ta način kaznovanja dobro uspel.

V posameznih domovih je zelo neenotno tudi plačevanje oskrbnega dne gojencev — razlike se sučejo od enega do tri tisoč dinarjev. Upravniki domov so še vedno preveč zaposleni z materialnimi skrbmi in je razumljivo, da dostikrat zanemarjajo pedagoško delo. V dijaškem domu v Škofji Loki so to vprašanje rešili tako, da so za pedagoško delo določili pedagoškega vodjo, ki vodi celotno vzgojno delo v domu. Tudi plačevanje vzgojiteljev je v posameznih domovih zelo različno. Vendar bo to vprašanje v kratkem rešeno. Vzgojitelji bodo dobivali za dežurstvo pavšal 8100 dinarjev, ali 270 dinarjev za uro.

Posvetovanje vzgojiteljev v Kranju je bilo uspešno in koristno. Sklenili so, da bodo imeli letos še več takih posvetovanj. Naslednje posvetovanje bo v Škofji Loki.

Vlado Rozman

AKTUALNA VPRAŠANJA NAŠEGA KNJIŽNICA

Poročilo tov. Josipa Rijavca na seji Republiškega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev dne 12. decembra lani

Poleg mnogih značilnosti, ki jih ima naša tako razgibana in dinamična doba, je tudi ta, da naj se že lotimo katerega-koli problema, vsak je aktualen, vsako področje je razgibano, polno nerešenih vprašanj in polno lepih perspektiv. Tako je tudi z našim knjižničarstvom. Problemov je vse polno. Za nas — pripadnike te stroke — so ti problemi izredno važni, ker jih pač mi občutimo neposredno in jih zato morda gledamo preveč subjektivno. Kot pri drugih dejavnostih, kaže, da je tudi pri nas precejšnja težava v objektivni presoji problematike in v odmeri pravega mesta našega knjižničarstva v sodobni družbeni dejavnosti. — Gledano s tega vidika nimata referat nobenih velikih pretenzij, ker predstavlja zgolj poizkus, da v zgoščenih oblikah prikaže tekoče probleme našega knjižničarstva tako, kot gledamo na njih mi bibliotekarji, kar seveda predstavlja zgoraj navedeno nevarnost — morda preveč subjektivnega gledanja.

Izhodišče referata naj bo: **Pomen in vloga našega sodobnega knjižničarstva.** Pomen in vloga vsake dejavnosti in stroke, in tako seveda tudi knjižničarstva, sta neločljivo povezana z družbenim razvojem na določenem področju in v določenem obdobju. Jasno je, da ima naše knjižničarstvo v naši sedanji družbeni stvarnosti — t. j. v obdobju polnega razmaha našega socialističnega razvoja — drugačno vlogo, kot jo je imelo v dobi čitalništev in narodnjakarstva, ali pa v dobi nacionalnega šovinizma in strankarskih borb predvojne Jugoslavije. Čeprav je skoraj nemešno pred tem forumom poudarjati pomen in vlogo današnjega knjižničarstva, bo vendar prav, če to na tem mestu bolj preciziramo, zlasti v zvezi z nekaterimi še vedno napačnimi naziranj.

Napačno je n. pr. še vedno precej razširjeno, toda zelo primitivno mišljenje, da so namreč knjižnice zgolj nekakšna skladišča in izposojevalnice knjig, v katerih sedijo ljudje, ki jim je ta služba več ali manj nekakšna »sinekura« in ki verjetno niso dovolj uporabni in koristni na drugih odgovornejših mestih. Čeprav so v današnji dobi pri nas taka mišljenja enostavno absurdna, vendar držijo dejstvo, da tu in tam, dasi redko, pri odmeri priznanja ali nagajevanja celo med odgovornimi organi naletimo na tako gledanje. In kar je še težje: včasih tudi pri odmerjanju investicij za bibliotekne potrebe.

Kot skoraj vsaka nepridobitna stroka, ima zlasti knjižničarska to šibko točko, da njeni rezultati niso takoj in neposredno vidni. Ona nima, kot n. pr. industrija, tako imenovanih »finalnih proizvodov«, po katerih bi človek mogel jasno oceniti njeno vrednost in družbeno korist. Njen pomen, vloga in rezultati so zelo kompleksni in prikriti, kar lahko dobro razume in pravilno oceni le malo ljudi, vsekakor v prvi vrsti prosvetni, pedagoški in kulturni delavci, skratka: zlasti oni, ki jih krilatica imenuje »proizvajalci proizvodov«. V tem ogromnem kompleksu »proizvajalcev proizvodov« je nekeje v širšem in tudi v ožjem smislu mesto našega knjižničarstva in njegovih pripadnikov.

Današnja knjižnica, kot smo že rekli, ni več zgolj skladišče ali muzej knjig. Njen namen je samo eden: **uporaba knjige in sodobnega gradiva**, ker pomen knjige za napredek in kulturo pride do veljave samo v njeni uporabi. V tem — v uporabi knjige s strani znanstvenika in intelektualnega delavca na eni in širokih množic na drugi strani — je današnji pomen in vloga knjižnice. Knjižnice zbirajo, hranijo, strokovno obdelujejo in posredujejo knjige in sorodno gradivo zaradi znanosti in prosvete, s čimer pletejo one nevidne niti, ki jih povezujejo s čitatelji in družbo sploh. Na ta način se ustvarja in širi krog zainteresiranih ljudi, ki jim je napredek knjižnice neposredno potreben in še posebej pri srcu. To ne velja samo za znanstvene knjižnice — splošne ali strogo strokovne — to velja tudi za vsako javno ljudsko knjižnico v najširšem smislu. Dinamika našega družbenega razvoja in napredka je v polni meri zajela tudi naše knjižnice, ker vloga, pomen in razvoj knjižnice raste s kulturnim in gospodarskim napredkom in ne obratno, kot se to navadno misli. To obdobje — obdobje splošnega napredka v najširšem in tudi v vseh ožjih smislih — je nastopilo sedaj pri nas, in v zvezi s potrebami, ki naglo rastejo vsepovsod, je seveda zrasla tudi potreba po boljšem, sodobnejšem in zahtevnejšem knjižničarstvu. Pri nas Slovencih še posebej, ker imamo v tem oziru že precej staro in kar lepo tradicijo. Naši znanstveniki — od onih vrhunskih v Akademiji znanosti, na Univerzi, v raznih inštitutih, ustanovah, šolah in zavodih, pa do strokovnjakov in podjetij, tovarnih in zadruhar — so vsi pri svojem količniku poglobljenem delu zelo vezani na podatke, ki jim jih lahko nudijo samo sodobno urejene in strokovno vodene

znanstvene, strokovne in priročne knjižnice. Knjiga je danes širok izvor izobrazbe, sredstvo pri ideološko-političnem delu, priročnik pri upravi in v tehniki, ključ za reševanje številnih problemov. Današnji se pri svojem delu ne more nihče več zanesti samo na svoj spomin ali pa se naslanjati samo na svoje izkušnje, nam so potrebni točni podatki, ki so zbrani v knjigah in v drugem biblioteknem gradivu. S tem v zvezi se je dejavnost knjižnic zelo razširila, a samo poslovanje je doseglo raven, ki je daleč nad predvojno. Strokovni popis knjig se je izboljšal, izdelani so novi pravilniki za katalogizacijo in s tem v zvezi tudi številni novi katalogi; uvajajo se centralni katalogi za razna področja in stroke (pri nas n. pr. centralni republiški katalog); neverjetno se je razvila

tekoča in retrospektivna bibliografska dejavnost, zlasti pa sodobna biblioteka informativna služba in dokumentacija; zamenjava znanstvenih in strokovnih knjig in revij z inozemstvom in ravno tako nabava sta dosegli nesluten obseg. Vse to pa z namenom, da bi naše knjižničarstvo čim bolj izpolnilo svojo družbeno nalogo — v političnem, znanstvenem, strokovnem in splošno kulturnem smislu.

S tem v zvezi je zlasti poudariti velik razmah in temeljito izpremenjeni pomen in vlogo našega ljudskega knjižničarstva. Doba, ko so ljudske knjižnice imele v glavnem opek prosvetarsko-zabavni pomen, je za nami. Naš družbeni razvoj terja od njih veliko več. Če povzamemo nekaj misli iz referata na lanskem kongresu jugoslovanskih bibliotekarjev, vidimo, da se od našega ljudskega knjižničarstva pričakuje naslednje:

1. Aktivno sodelovanje pri splošni vzgoji odraslih, ki zajema naslednje dejavnosti:
 - ustvarjanje etičnega lika človeka v odnosu do sebe in do skupnosti;
 - državljanska vzgoja;
 - spoznavanje dosežkov znanosti in
 - estetska vzgoja.
2. Aktivno sodelovanje pri pošklem, zlasti strokovnem izobraževanju, ki je s šolsko reformo dobilo izrazito množičen po-

men; postalo je sestavni del strokovnega izobraževanja delavcev, bodisi da je to vključeno v sistem šolskega izobraževanja ali ga pa nudijo samostojne ustanove, delavske univerze in podobno. Vloga knjižnic s preorientiranim in dopolnjenim knjižnim fondom (zlasti na področju uporabnih ved) v tej dejavnosti ni težko zamisliti. — Predmetniki današnjih nižjih in srednjih šol so zelo ozki. Učenci ne morejo dobiti v šolah vsega onega splošnega in praktičnega znanja, ki ga življenje terja od njih. Zato je nujno in logično, da knjižnice, ob primer-nem sodelovanju pedagoških delavcev, prevzamejo del izobraževanja, v prvi vrsti v pošolski dobi in v nadaljnjem razvoju človeka. Fondi šolskih knjižnic so iz razumljivih razlogov precej skromni (žal, večinoma preskromni), da bi krili vse potrebe učencev, še veliko bolj pa potrebe učnega osebja. Naši ljudje, in to ne samo izraziti izobraženci, se vedno bolj navajajo na samostojno uporabo strokovne, izobraževalne in ne zgolj zabavne literature. Dalje, možnosti izrednega šolanja so danes pri nas praktično brez meja, toda za vse to so našim ljudem potrebne knjige, razni priročniki, podatki, informacije. Vsem tem pa je v širšem in ožjem smislu novo in neizčrpno področje obvezne dejavnosti našega knjižničarstva. Sa-

(Dalje na 4. strani)

V Delavski knjižnici Moste (Ljubljana)

Leto 1961 prelomnica v šolstvu

(Nadaljevanje s 1. strani)

nagajevanja prosvetnih delavcev po učinku, ali bolje rečeno po prizadevnosti oziroma uspešnosti. Ob tem vprašanju se bo morda vsul precejšen plaz nekaterih prosvetnih delavcev z več ali manj duhovitim prigravori, ali se sploh umsko delo da meriti z metri, kilogrami ali celo vatli. Vneto bodo morda spraševali, kakšna in katera splošna merila naj uvedemo za vso to našo kompleksno učno-vzgojno problematiko. Načelniki bodo problem malajši, sicer še precej neizkušeni, vendar oboroženih s silnim elanom mladosti v primerjavi s starejšimi, že morda izčrpanimi, toda z bogatimi izkušnjami itd. Morda bodo privlekli na bojno polje armado protivnikov ocenjevanja prosvetnih delavcev, ali celo pristaje formalne strokovne izobrazbe, pod katere plaščem vedrilo nekateri v resnici prav redki — komodno vso svojo službeno dobo. Vrstila se bodo seveda še druga vprašanja in treba bo spretnega političnega prepričevanja, kar naj bi bila eminentna naloga bližnjega dela naših sindikalnih podružnic. Prav dobro je na nekatera taka morebitna vprašanja odgovorila že tov. Milica Mekinda v zadnji številki Prosvetnega delavca v članku »Prosvetno delo, učinek in nagajevanje«, čeprav ni zajela vse obširne problematike, ki bo v zvezi s tem nastala.

Eno pa nam mora biti vsem jasno: nagajevanje po učinku je v gospodarskih organizacijah nesporno uspešno, uvajajo ga pa tudi uspešno javne službe, saj so nedavno sprejeli tudi zdravstveni delavci, delno pa že banke in drugi.

Mi, prosvetni delavci — člani

Federacije sindikata javnih služb — smo kljub vsej naši znani progresivnosti menda med zadnjimi, ki capljamo za hitrim razvojem dogodkov. Na nedavnem IV. kongresu sindikata javnih ustanov Jugoslavije je o tem vprašanju med drugimi govoril tudi predsednik CSZSJ tov. Svetozar Vukmanović-Tempo. Dejal je, da smo v sedanji dobi priče dveh paradoksov, to je sistema nagajevanja po učinku in klasičnega sistema po strokovnosti, plačilnih razredih, letih službe in še drugih raznih izpitih. Tako različna delitev plač deformira socialistično načelo nagajevanja po delu. Omenil je, da je sedanji centralistični sistem klasičnega tipa odigral svojo pozitivno vlogo in bo treba nekatere njegove dobre elemente še ohraniti v novem sistemu, vendar je v sedanji fazi našega socialističnega razvoja že preživel ter postaja ovira v nadaljnjem razvoju. Dotaknil se je tudi problema nagajevanja po službenih letih in s primerom pač povedal, da rudar na stara leta ne dela več v jami, temveč na lažjem delu zunaj jame in dobiiva za to seveda manjšo plačo, kar se mu odraža tudi končno v manjši pokojnini. Prav jasno je tudi povedal, da bo lahko nekdo z manjšo strokovnostjo in manjšimi službenimi leti, toda z večjo prizadevnostjo in uspešnostjo prejemal večjo plačo kot njegov tovariš, ki vse te pogoje ima, ni pa imel toliko uspeha pri delu. Glede možnosti merjenja uspeha dela je tovariš Tempo izjavil, da smo že doslej na neke načine merili intelektualno delo in da bo to tudi odslej možno. Seveda se bodo pri tej preusmeritvi pojavile določene težave, ki pa ne smemo biti ovira, da preidemo tako v gospodarstvu, kakor v javnih službah na enotno nagajevanje

po učinku. Za sedaj pa bo treba ustanovam zagotoviti nekoliko večja sredstva kot doslej, a v kolikor bomo začasno obdržali še elemente proračunskega sistema, jih bomo ustanovi dali v celoti, a stvar kolektiva bo, kako bo eventualne materialne prehranke razdelil med osebne dohodke.

V tem primeru bo menda v šolstvu nekaj težje doseči prihranke spriči dosedanjega malega odstotka za materialne izdatke.

Prepričani pa smo, da nam novi zakon o finansiranju šolstva odpira široke možnosti, da se osvobodimo dosedanjih ozkih spon in pokažemo vso svojo spretnost, znanje in hotenje za vključitev šole kot družbene ustanove in enakovrednega partnerja ostalim gospodarskim organizacijam v našo celotno socialistično stvarnost.

Ob zaključku bi še omenili, da so prosvetne komisije pri okrajnih sindikalnih svetih, na osnovi poročil svojih sindikalnih podružnic, in prav tako republiški odbor sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev izrazili neke pomisleke, ali so šolski odbori v dosedanjih oblikah zmogni reševanja teh velikih nalog, ki stopajo pred nas v letošnjem odločilnem letu. Mnenja smo, da bo treba nove šolske odbore izbrati z vso pozornostjo, s predstavniki gospodarskih, družbenih in političnih organizacij, predvsem pa pojačati funkcije kolektiva, kateremu je v reformirani socialistični šoli poverjena izredno važna vloga.

Novak Jože

Vse simpatije boju alžirskega ljudstva

Sindikati učiteljev Združene arabske republike je poslal ob nedavnih dogodkih v Alžiru Centralnemu odboru Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije telegram naslednje vsebine:

»Prosvetni delavci Združene arabske republike obsojamo divji množični pokol francoskih oblasti in njihovih plačancev, ki hočejo uničiti alžirske patriote. Apeliramo na vest svetovne javnosti, da konča s tem strašnim zločinom, ki ogroža človečanske pravice, in pričakujemo od naših kolegov, da bodo pomagali stvari Alžira, ki se bori za svojo samostojnost. — Podpredsednik sindikata prosvetnih delavcev ZAR — Elsayed Youssef.«

V imenu prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije je naš Centralni odbor odgovoril na gornji telegram z naslednjim pismom:

SINDIKATU PROSVETNIH DELAVCEV ZAR

Potrjujemo prejem telega, ki nam ga je poslal Vaš podpredsednik Elsayed Youssef v imenu Vašega sindikata ob nezasišljenem krvoprelitju nad prebivalstvom v mnogih alžirskih mestih. Z ogorčenjem smo pred nekaj dnevi prejeli vest o hudem zločinu, do katerega je prišlo zaradi akcije francoskih kolonov in intervencije francoskih čet. Zoper ta sramotni pokol so narodi Jugoslavije ostro protestirali.

Tovariš Tito je v svoji poslanici predsedniku začasne alžirske vlade Ferharta Abasu med drugim sporočil, da so jugoslovanski narodi ogorčeni nad tragičnimi dogodki v Alžiru. S tem v zvezi je naša vlada poslala navodila državnemu sekretarju za zunanje zadeve Koči Popoviću, da skupaj z delegacijami drugih dežel v OZN in z delegacijo alžirske Fronte narodne osvoboditve v New Yorku naredi potrebne korake, da bi se podobna krvoprelitja v bodoče preprečila in se uresničile pravične težnje alžirskega ljudstva.

Naš sekretar za zunanje zadeve je v svojem govoru v političnem komiteju Generalne skupščine poudaril resnost položaja v Alžiru in med drugim dejal: »Alžirsko ljudstvo hoče svojo pravico do samoodločbe, nacionalno svobodo in neodvisnost, pravico za vse tisto, kar danes že uživa ogromna večina kolonialnih narodov v Aziji in Afriki.«

Organizacija združenih narodov je zdaj postavljena pred najbolj zgovoren plebiscit z množičnim in doslednim izražanjem volje alžirskega ljudstva, ki je v teh dneh za ceno največjih žrtv na ulicah Alžira izrazilo tisto, kar v sedanjih pogojih ne more izraziti na volilnih z volilnimi lističi. Naša delegacija je mnenja ne samo, da so zahteve po referendumu v Alžiru pod nadzorstvom OZN popolnoma upravičene, temveč da je to edina pot, ki vodi k uresničenju pravic alžirskega ljudstva do samoodločbe in k možnosti izražanja njegove volje glede prihodnosti svoje domovine.«

Spričo tragičnih dogodkov in sramotnega pokola v Alžiru je Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije v imenu 2.500.000 članov sindikatov Jugoslavije, kateremu pripadajo tudi prosvetni in znanstveni delavci, dal izjavo, v kateri obsoja krvoprelitje nad golorokim alžirskim prebivalstvom.

V izjavi Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je rečeno: »Ti dogodki so dokazali, da nobena stvar ne more preprečiti volje alžirskega ljudstva v njegovi pravični borbi za nacionalno neodvisnost. Nasprotno, nečloveške metode francoskih kolonialistov, ki jih podpira stališče francoske vlade, bodo še bolj podžgale odločnost alžirskega ljudstva, da pod vodstvom Fronte narodne osvoboditve in začasne alžirske vlade vztraja v boju za svobodo.«

Zveza sindikatov Jugoslavije želi s tem izraziti ogorčenje jugoslovanskega delavskega razreda zaradi nečloveških zločinov francoskih kolonov nad golorokim alžirskim prebivalstvom. V krvavem pokolu neoboroženega alžirskega prebivalstva vidijo jugoslovanski delavci premišljen poizkus, da bi preprečili prizadevanja v OZN za vzpostavljane miru v Alžiru na osnovi načel samoodločbe. Zveza sindikatov Jugoslavije zahteva, da se naredi energični konec zločinom ultrakolonialističnih elementov.

Zveza sindikatov Jugoslavije želi hkrati uveriti junaško alžirsko ljudstvo v svojo popolno solidarnost in podporo v njegovem težkem in neenakem boju proti kolonialističnemu nasilju za svobodo in napredek. Želimo izraziti tudi svoje prepričanje, da ta boj predstavlja stvar vseh svobodoljubnih ljudi sveta, v prvi vrsti pa mednarodnega delavskega razreda, ki ne more in ne sme ostati ravnodušen spričo kršenja najosnovnejših človečanskih pravic prebivalstva v Alžiru.

Zveza sindikatov Jugoslavije meni, da je skrajni čas, da OZN hitro posreduje in prepreči nevarnost, ki jo predstavlja alžirska vojna za svetovni mir ter da bi se omogočilo alžirskemu ljudstvu, da s plebiscitom pod nadzorstvom Združenih narodov uresniči svojo pravico do samoodločbe, do svobodnega, neodvisnega nacionalnega življenja v skladu z načeli listine Združenih narodov. Prepričani smo, da je nesporemljiva za mednarodno skupnost vsaka rešitev, ki ne bi upoštevala razpoloženja in volje alžirskega ljudstva za neodvisnost.

Delavskemu razredu so bile od nekdanj tuje in odvratne imperialistične vojne. Svetlejšo prihodnost človeštva vidi delavski razred v odstranjevanju vsake eksploatacije in tlačanja. To je tudi končni cilj njegovega boja. Zveza sindikatov Jugoslavije je pozvala sindikalna gibanja in delavski razred v vseh deželah, zlasti pa še francoskega, naj najostreje obsodi pokol alžirskega prebivalstva in energično zahteva od svojih vlad, da podvzamejo hitro mednarodno akcijo za onemogočenje podobnih dogodkov v bodočnosti in da bi se alžirski problem rešil po mirni poti na osnovi samoodločbe ljudstva in v skladu z načeli listine Združenih narodov.«

Prosvetni in znanstveni delavci Jugoslavije izražajo svoje globoke simpatije do junaškega boja alžirskega ljudstva. Te simpatije herojskemu boju alžirskih patriotov oni vsajajo v srca mlade jugoslovanske generacije, katero vzgajajo v duhu mednarodnega razumevanja, svobode in enakopravnosti vseh narodov sveta.

Energično zahtevamo, da se preneha s divjaškimi metodami in da se omogoči alžirskemu ljudstvu, naj samo odloči o prihodnosti svoje dežele.

V Beogradu, 19. decembra 1960.

CENTRALNI ODBOR
SINDIKATA PROSVETNIH IN ZNANSTVENIH
DELAVCEV JUGOSLAVIJE
Predsednik: Milan Mirković

Vkobariški občini: premalo učiteljev

Profesorji in učitelji kobari-dagoških moči ter organizacijske občine so na nedavnem občinskem zboru med drugim kritično ocenili svoje delo ter na podlagi vrste ugotovitev sprejeli delovni program, ki bo slonel predvsem na želji, da izpopolnijo vrzeli, ki se čedalje bolj pojavljajo v njihovih prizadevanjih. Pri tem je omeniti pomanjkanje učnih moči in izboljšanje dnevnih avtobusnih zvez, ker se vozi čedalje več gojencev tamkajšnjih učnih zavodov. Med najvidnejše uspehe društva v minulem obdobju sodijo številni zbori učiteljev in pe-

Nove publikacije za klubske večere

Za poživitev repertoarja amaterskih skupin je izdal Delavski odbor v Ljubljani vrsto tekstov, ki so primerni za šolske prireditve, klubske večere, literarne krožke itd. Medinskimi skupinam bo dobrodošla predelava Molje-rovih SMESNIH PRECIJOZ, drugim pa bolj ustrežala Brechtova igra za pouk IZJEMA IN PRAVILO in marsikatera dramska družina se bo seznanila s Shakespearom preko prizorov z roko-deli iz komedije SEN KRESNE NOCI. V pripravi so dramski večeri Brechtu, Shakespearu, Gogolju in Molieru. Izbor starega egiptanskega slovstva pa je že izšel.

PRIROČNIK ZA SPOLNO
VZGOJO V OSNOVNI ŠOLI

DOBILI SMO PRIROČNIK
k učnemu načrtu za telesno
vzgojo v osnovni šoli

Svet za šolstvo LRS je v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine izdal Priročnik za spolno vzgojo in pouk v osnovni šoli. Vhodna knjižica sama pove, da je to prvi tiskani poizkus, otroka poučiti o njegovem organskem obstoju in organski zavesti, o njegovi bodoči vlogi človeka kot vrste. Ta poizkus, mladini pojasniti funkcije njene biološke narave, pa bi se mnogo bolje glasilo: navodila za pojasnjevanje problema spolnosti v posameznih učnih predmetih osnovne šole.

Priročnik je bil izdan z namenom, odpreti problematiko spolne vzgoje in dati snov v pretrpet posameznim šolskim ustanovam, kot aktivom in zainteresiranim posameznikom. S pripombami vsestrano osvetljen priročnik bo v italijani obliki in dognani vsebini, predvsem pa vsestrano idejno predelan, v drugi izdaji predstavljal lahko resnični doprinos k telesnemu zdravju naših otrok, ampak tudi duševnemu, češ da pa ta knjižica žal ne upošteva. Snov se namreč vse preveč omejuje na osnovni problem: kaj povedati otroku in do kake stopnje, premalo pa, kako otroka odvrtni od izživljanja v posameznih obdobjih in kako poudarjeno potrebne pred otroke postaviti

ne le zdravstveno, ampak tudi duševno zaščito otroka – vprašanje mentalne higijene. Predolga je namreč doba, ko se otrok zaveda svoje spolnosti, da bi mi dosegli neke rezultate samo s poučevanjem, saj poučevanje tu doseže mnogokrat ravno obraten smoter kot pri drugih predmetih pouka in vzgoje. Zato moramo težišče potisniti v vzgojni smoter in aktivno vzgojo, kar pa ne moremo storiti brez sodelovanja staršev in otrok samih. Edino, kar tu lahko storimo, je, da proučimo možnost vzgajanja z etične in estetične strani, pa se nam bo odprla nova, za nas doslej neizorana ledina, kako z zainteresirano otroka do dobrega in lepega, do njegovega strokovnega napredka, razvijanja njegovih fizičnih sposobnosti v omejeni kulturni in uravnoteženi meri, otroku nuditi zadovoljstvo, veselje in srečo, pa bo sam sprevidel, da še ni čas, da bi sodeloval kot odrasel v družbi kot nje ustvarjalec. Teh možnosti, navezati spolni problem ne le na zdravstveno bazo, ne le na psihološko, ampak predvsem na etično in estetično delovanje mladega, doraščajočega človeka, teh možnosti ta knjižica ni upoštevala, zato pričakujemo odziv s strani bralcev, ki bodo z intenzivnim sodelovanjem pri tako važnem vprašanju, s pripombami postavili osnovo učbeniku, katerega bo brez skrbi prebral lahko tudi učenec. Tak učbenik naj bo tudi primerno opremljen z demonstracijskimi prilogi, na primer boleznimi itd. in naj da v tako pomembni publikaciji kulturnejši izgled. Dosegli bomo spoštovanje staršev in otrok, kar pa je za možnost uspešne reforme šolstva nujno potrebno. Priporočamo priročnik v vsestrani pretrpet in temeljit študij vsem zainteresiranim in odgovornim šolskim organom.

P. I.

Zavod za napredek šolstva LRS je izdal »priročnik« za telesno vzgojo v osnovni šoli, ki sta ga uredila direktor Zavoda za napredek šolstva LRS tov. Vladimir Cvetko in član proučevalnega oddelka zavoda tov. Edo Serpan. Sodelovalo je več strokovnjakov, stalnih in občasnih sodelavcev zavoda.

Priročnik je bil že težko pričakovani pripomoček k boljši orientaciji za izvajanje učnega načrta in lep prispevek k piči literaturi za področje obvezne telesne vzgoje. Za uvajanje smerne reforme in navodil I. kongresa za telesno vzgojo pa je bil priročnik nujno potreben. Vrsta sodelavcev je dala za poedina področja kvalitativne prispevke. Knjigi bi lahko dali naslov »učbenik« v skrajšani obliki, ki ga lahko koristi vsakdo, ki se poklicno ali amatersko udeležuje pri telesni vzgoji mladine. Zlasti pa je »priročnik« izrednega pomena za učitelje razrednega in predmetnega pouka na osnovni šoli, saj v kratkih izvlečkih nakazuje jasne smernice z določenim ciljem za različna področja telesne vzgoje. Tudi šolanemu strokovnjaku bo priročnik dobrodošel in mu bo vzpodbudnik za stalno izpopolnjevanje.

V knjigi se obravnavajo nove smeri reforme in uvaja sodobnejša telesna vzgoja. Zelo jasno se postavlja vsa odgovornost šole za zdrav razvoj šoloobvezne mladine. V priročniku so važna poglavja za upravitelja šole, za šolski odbor, šolsko skupnost in za starše. Razredni učitelj in tudi predmetni učitelj bosta v knjigi našla svojega svetovalca in podpornika.

Obširne naloge, ki jih priročnik obravnava, morajo nujno uvesti novega duha v naše osnovne šole, vendar moram poudariti, da bo veliko malom možno rešiti z dobrimi organizacijskimi prijemmi in s pomočjo same mladine. Razumljivo je, da je knjiga urejena perspektivno, sicer bi bila že ob izdaji zastarela. Telesna vzgoja v bodoče ne sme biti nekaj, kar je predpisano brez globlje obravnavanja zdravega razvoja otrok in tozadevnih potreb družbe. Uresničenje reforme na področju telesne vzgoje pa je odvisno od visoke zavesti vsega vzgojnega osebja in celotne družbe.

Priročnik nakazuje nove metode dela na različnih področjih telesnovzgojne dejavnosti na šoli in daje široke pobude. Opredeljuje, kaj naj se obravnava pri redni uri telesne vzgoje in kaj v drugih oblikah. Poudarjeno je široko vsklajevanje z ostalim poukom,

zlasti v prvih štirih razredih. V priročniku je točno pojasnjeno, kako naj vzgojitelj ravna z mladino, da bo imel pri delu čimveč uspeha. Priročnik poljudno obravnava vse podrobnosti, ki jih mora učitelj poznati in uporabljati pri učno-vzgojnem procesu. Napotki, ki jih knjiga obdelava, so sicer znani, vendar ne moremo mimo tega, da so obravnavani s sodobnih vidikov in potreb. Knjiga nakazuje, kakšna naj bi bila idealna telesna vzgoja na osnovni šoli – pod idealnimi pogoji. Če teh pogojev še nimamo na šoli, se kljub temu ne smemo držati starih tradicij mimo navodil in smernic, temveč se moramo taki telesni vzgoji vsaj približati.

Priročnik bo marsikomu zvest tovariš pri sestavljanju podrobnega načrta za delo in ga bo sistematično pripeljal do pravičnega dela z mladino.

Gradivo ni tako obširno, kot bi ga marsikdo želel. Ker pa je knjiga že dovolj obširna, verjetno ne bi dosegla pravega smotra, če bi bila še obširnejša. Morda se bo sčasoma pokazala potreba, da se bo k priročniku dodalo še razne priloge, ki jih bo nakazal teren.

Franc Borko

Drago Ulaga — Marjan Jeločnik:

SMUČANJE

V drugi polovici lanskega leta sta znana avtorja strokovne telesnovzgojne literature tovariša Drago Ulaga in Marjan Jeločnik ponovno obogatila naš knjižni trg s knjigo Smučanje.

S polno odgovornost in ljubezni do našega narodnega športa – smučanja sta opravila delo, ki bo omogočilo mlademu rodu in starejšim, da se seznanijo z vsem, kar je potrebno vedeti o sodobnem smučanju. Omenil sem mlado in staro. Mislim, da ne bo odveč naslednje: napotek mladim: vadbo na snegu izpopolnjujmo s sodobno knjigo! Napotek starejšim: Obogatimo svoje izkušnje s sodobnimi napotki!

V obeh primerih nam bo omenjeno delo v res veliko pomoč.

Avtorja sta v prijetni bralni obliki opisala vse, kar naj vemo o smučanju. Marsikaj novega nam povesta v uvodnem poglavju o značilnostih sodobnega krmarjenja, še več pa v odstavkih o pluzni in paralelni tehniki. Kako poteka naša smučarska šola – osnovna in nadaljevalna, nam opisujejo nadaljnja poglavja. Razlaga vseh elementov osnovne in nadaljevalne šole smučanja je brezhibna in razumljiva. To pa ni vse. Le redke so knjige, ki razložijo elemente še vse tisto, kar je potrebno prav pri učenju smučanja, in naj ne bo prepuščeno prosti, čestokrat napadni izbiri. Zato nam avtorja poleg opisa vsakega elementa posebej navajata vaje in naloge, svetujeta, na kakšnem svetu naj bo vadba, nam dajeta metodne napotke in nas opozarjata na najbolj pogoste napake učencev. V tem so jim bile prav gotovo v pomoč dolgoletne izkušnje.

V poglavju o smučarskih skokih razjasnita vse, kar je potrebno vedeti ne le skakalcu, temveč tudi opazovalcu. V nadaljnjih poglavjih opisujeta organizacijo smučarskih tečajev, uvedeta nas v metodiko poučevanja smučanja in v pripravo za zimo. Tudi zadnja poglavja nam povedo vse o preprečevanju nesreč na smučeh, o opremlitvi in razvoju smučarskega športa.

Oprema knjige je okusna in našim možnostim primerna. Nazore in tehnično odlično izdelane risbe je prispeval že znani smučarski učitelj Boris Kobal. Knjigo pa je opremil Marjan Sežun. Čestitamo pisateljema in sodelavcem na odlično opravljenem delu!

Res, da je opisana knjiga skromna v primeri z najnovejšo, razkošno izdajo Knjaursove smučarske knjige (Knjaurski Ski-Buch – Freund-Campolotti), ali v primeri z uradnim avstrijskim smučarskim načrtom, zato pa v strokovno tehničen oziru prav v ničemer ne zостаaja za omenjenima knjigama, temveč ju v svojem vsebinskem bogastvu celo presega.

Knjigo je izdala Državna založba Slovenije. Kupiti pa jo je možno v vseh večjih knjigarnah.

K. M.

Res, da je opisana knjiga skromna v primeri z najnovejšo, razkošno izdajo Knjaursove smučarske knjige (Knjaurski Ski-Buch – Freund-Campolotti), ali v primeri z uradnim avstrijskim smučarskim načrtom, zato pa v strokovno tehničen oziru prav v ničemer ne zостаaja za omenjenima knjigama, temveč ju v svojem vsebinskem bogastvu celo presega.

Knjigo je izdala Državna založba Slovenije. Kupiti pa jo je možno v vseh večjih knjigarnah.

K. M.

Res, da je opisana knjiga skromna v primeri z najnovejšo, razkošno izdajo Knjaursove smučarske knjige (Knjaurski Ski-Buch – Freund-Campolotti), ali v primeri z uradnim avstrijskim smučarskim načrtom, zato pa v strokovno tehničen oziru prav v ničemer ne zостаaja za omenjenima knjigama, temveč ju v svojem vsebinskem bogastvu celo presega.

Knjigo je izdala Državna založba Slovenije. Kupiti pa jo je možno v vseh večjih knjigarnah.

K. M.

DVE KNJIGI
O LIKOVNI VZGOJI

Na knjižnem trgu sta se pojavili 2 srbohrvatski knjigi o likovni vzgoji: Branko Ružić: Dječja crtanja in dr. Pavle Vasić: Uvod u likovno umetnost. Prva je metoda likovne vzgoje za prve štiri razrede osnovne šole, druga pa je učbenik na Akademiji za uporabne umetnosti, a pisan tako poljudno, da ga bo s pridom prebral tudi laik.

Branko Ružić je kot član Centra za otroško risbo in profesor na učiteljsko globoko zainteresiran za likovno vzgojo otrok. Današnje risanje na šolah ni zgolj prerisovanje, kot je bilo nekdaj. Sodobni učitelj risanja je vsebolj tenkočuten, otroku dopušta njegovo lastni izraz. Seznanja ga z likovnimi problemi, nauči ga slikarskih tehnik, svetuje mu, a ne vsiljuje mu svojega likovnega izraza, izdelek mora biti čisto otrokov, neposreden, doživeti kot tiste otroške risbe, po pločvih. Tako se n. pr. pri slikanju razreda, telovadecv, stopnic otrok sreča s problemi prostora; tehnika lepljenja ali mozaika ga odvra od pretranega naturalizma. Ružić nas podrobno pouči o vseh teh problemih, tehnikah in pedagoških prijemih. Vodilne misli v njegovi knjigi so: pristni otrokov izraz, otrokova ustvarjalnost, borba proti shemam, občutenje lepote, postopen napredek pri risanju od prvega do četrtega razreda. Pri izboru slikarskih tem se je Ružić najbolj oziral na teme, ki so primerne za zagrebškega otroka, a naš učitelj bo z malo iznajdljivosti našel v svojem okolju podobne in prav tako učinkovite teme.

Dr. Pavle Vasić je izdal svoja predavanja na Akademiji za uporabne umetnosti v Beogradu. Če smo odkriti, bomo priznali, da kaj pogosto znamo govoriti o likovnih stvaritvah samo na osnovi primerjanja med sliko ali skulpturo in prirodo. S tem delamo krivico onim umetnikom, ki ne ustvarjajo po realističnem načelu. Vasić je v svojih predavanjih analiziral likovne elemente. Kompozicija, forma, valer, temno-svetlo, barve, ekspresija so prav tako važne kvalitete likovnega dela, kot je posnemanje prirode. Takelke sodbe najdemo v njegovi knjigi: »Iz črne skulpture brez dvomno izvira moč, ki prvenstveno počiva na instinktivnem občutenju kontrasta mas, a ne na posnemanju prirode.« (Str. 62.) Trezna je Vasićeva ocena abstraktnih umetnosti. Prizna, da ima le-ta že davno državljansko

Novo kulturno središče na Poljskem. V svetovnem letovisku mestu ob baltičski obali, v Sopotu, bodo priredili vsako letoletje vrsto najrazličnejših kulturnih festivalov. Predvidevajo, da bodo sodelovali poljski in tudi ugledni umetniki, prirejene bodo slikarske in kiparske razstave. »Sopotsko letoletje« bo trajalo od junija do septembra. Za letošnje leto so planirali tudi mednarodno razstavo grafike ter festival lahke glasbe.

Alberto Moravia pred sodiščem. Italijanski pisatelj Alberto Moravia se bo moral zagovarjati pred sodiščem v Milanu. Po pisateljevi noveli »Neumni dan« je režiser Bolognini posnel film, ki prikazuje različne avanture, ki jih doživlja brezposelni v enem dnevu. Sodišče očita pisatelju in režiserju, da sta širila »obsceno delo«.

Letos izide izdaja Groharjevih reprodukcij. Med letošnjimi likovnimi publikacijami bo posebno razveseljevala knjiga Groharjevih reprodukcij s spremeno besedo. Grohar bo tako prvi med našimi impresionisti, ki ga bomo lahko videli v barvah in – žal – tudi v črno-belih reprodukcijah.

ALI STE ŽE NAROČNIK ŽEPNE KNJIGE
ŠKOLJKA 1961

V ŠKOLJKI, popularni zbirki Mladinske knjige, izide dvanaest izbranih knjig na leto. To so najcenejše knjige na slovenskem trgu. Vsaka knjiga stane 200 dinarjev. Zato mora ŠKOLJKA v vsako slovensko družino!

IZ PROGRAMA 1961:

A. J. CRONIN:
ŠPANSKI VRTNAR
Roman o sebičnosti, odpovedi in ljubezni

R. BROOKS:
BLIŠČ IN BEDA HOLLYWOODA (PRODUCENT)

D. RADENKOVIĆ:
NEMČIJA, NEONACIZEM IN HITLERJEV
»POLITIČNI TESTAMENT«

J. LONDON:
KRIŠTOF DIMAČ
SPOMINI NA PARTIZANSKA LETA
Uredil in pripravil Ferdo Godina

F. S. FITZGERALD:
VELIKI GATSBY

D. P. WILSON:
MOJIH ŠEST KAZNJENCEV
(Izide v dvojnem zvezku)

H. BÖLL:
KRUH PRVIH LET

A. TOLSTOJ:
AELITA

G. DE POURTALES:
CHOPIN ALI PESNIK

G. HOWE:
ODLOČITEV PRED ZORO
SE DANES IZPOLNITE NAROČILNICO!

—Odrežite!

Mladinska knjiga, Ljubljana, Tavčarjeva 2 poš. pred. 36/1

Naročam dvanaest knjig žepne knjige ŠKOLJKA 1961 po 200 din. Skupno vsoto 2400 din bom plačal v dvanaestih mesečnih obrokih na Vaš tekoči račun 800-70

1-87

Moj različno napisan naslov: _____

Zadnja pošta: _____

Podpis naročnika: _____

NOVOST
za glasbene pedagoge

Pri založbi Mladinska knjiga je v prevodu izšel učbenik za glasbeni pouk (Sedem not sto let), namenjen za 1. razred osnovnih ali 4. in 5. razred srednjih šol. Dejansko ne gre za učbenik, čeprav ga sama avtorica, Elly Bašič tako imenuje, ampak za zelo uspešno metodo glasbenega pouka.

Ta na 112 straneh obdelana metoda pomenja brez dvoma napredek v našem metodičnem obravnavanju glasbene vzgoje. Obstojočo metodiko gradivo nima namen teoretizirati o glasbi in pouku, ampak je namenjena v mehan pouka, temveč je njegova glavna odlika v vzgajanju z glasnim in z glasbo. Vemo, da lahko poučujemo brez tesnejšega koncepta z otroki, tako smo se glasbo učili tudi mi, toda izhodišče metode znane hrvatske avtorice in glasbene pedagoginje je otrok in njegovo aktivno sodelovanje pri pouku. V tem je videti osnovni smisel vzgajanja. V takem metodnem delu bi seveda morali pri pouku vzgajanja. K takemu metodnemu delu bi seveda morali pristopiti pri vseh ostalih vzgojnih predmetih. Metoda E. B. je precej fiziološko osnovana in s tem programska, vendar pa ne zanemari niti akustičnega, niti instrumentalnega, niti vokalnega aktiviranja otroških dispozicij. Tudi v Sloveniji je našla ta metoda močan odmev, predvsem v Mariboru, kjer je imela avtorica več tečajev, in zdaj tudi že v Ljubljani delajo po tej metodi.

Knjigo ne moremo smatrati kot popoln pripomoček za pouk, temveč jo moramo dopolniti še s pesmarico; sama knjiga potrebuje za uspešno poučevanje po njej še razlago in seminarsko obravnavo. V takem smislu so bili tudi izvedeni tečaji tov. Elly Bašičeve v Mariboru. Brez take dopolnilne orientacije glasbenega pedagoga utegne postati poučevanje nepopolno. Kakšen odmev v javnosti je dosegla ta metoda, najbolje priča to, da bo v Beogradu v letošnjih semestrskih počitnicah posvetovanje glasbenih pedagogov Jugoslavije, na katerem bo ena centralnih točk prav obravnavanje metode. Avtorica bo svojim nasprotnikom, ki so precej številni, s prikazom konkretne učne ure dokončno odgovorila, oni pa bodo na znanstven način ugotovili vrednost njene že tako popularne metode. Dosedanja dvoletna praksa je pokazala, da so otroci bolj živo prizadeti pri glasbenem pouku, metoda, katere imenuje avtorica funkcionalna, pa jim daje možnost ustvarjanja, saj vključuje tudi danes uveljavljajočo se Orffov instrumentarij. Avtorica pripravlja nadaljevanje, in sicer učbenik za 6., 7. in 8. razred osnovnih šol. V uvodu, katerega je napisal dr. Rudi Supek, je rečeno, da je metoda E. B. napisana pod geslom: Ne za izjemnega otroka, ampak za vsakega otroka. Že samo to nam pove in jamči, da bo vsak glasbeni pedagog našel v njej dosti koristnega.

P. I.

Knjižne zbirke

Cankarjeve založbe za leto 1961

Ljubitelji dobre slovenske knjige, zlasti pa vse doseganje naročnike vabimo, da si ogledajo program naših knjižnih zbirk za leto 1961.

SVETOVNI ROMAN

Italo Svevo: ZENO COSINI
A. I. Kuprin: JAMA
George Eliot: MLIN NA FLOSSI
Grimmelshausen: SIMPLICIUS SIMPLICISSIMUS

SODOBNI ROMAN

Premčand: GODAN
Enzo Bettiza: TRŽAŠKA PRIKAZEN
Louis Goullou: ČRNA KRI
James Gould Cozzens: V OBLASTI LJUBEZNI

BIOS

Prokopij: BLIŠČ IN BEDA BIZANCA
Hermann Schreiber: SIMFONJA CEST
Pierre Brisson: MOLIERE
Avro Manhattan: VATAKAN IN XX. STOLETJE

NOVA LJUDSKA KNJIŽNICA

Jordan Leov: POBRATIMA
Saint Loup: GORA NI HOTELA
Mary Renault: KRALJ MORA UMRETI
Paul Hermann: MED NOČJO IN JUTROM
Frank J. Hardy: MOČ BREZ SLAVE
Mika Waltari: TURMS NESMRTNI

Knjige naših knjižnih zbirk lahko plačujete v mesečnih obrokih, njih cena pa je nižja, kot bo kasneje v knjigarnah. Vabimo vas, da se nemudoma prigrisate v krog naših naročnikov, kajti tudi v letu 1961 bomo tiškali knjige v omejenih nakladah. Vsa podrobna pojasnila in prospekte dobite v založbi in v vseh knjigarnah.

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA, Kopitarjeva ul. 2
p. p. 201 — IV.

NASI JUBILANTI

Drago Vončina

Pred nekaj tedni je preteklo 60 let, kar se je rodil šolski svetovalec ljubljanskega okraja Drago Vončina. Kdo bi si to mislil, saj ga je čas kaj malo spreminil.

Rodi se je na Gorah nad Idrijo v prijaznem domu na strmim pobočju, od koder je dan za dnem pešal po rovtarskih grapah in klancih v idrijske realke, ki nam je dala več odličnih mož. Menda mu je bilo že takrat od očena, da v svojem življenju ne bo prenehal pešati po naših cestah, poteh in kolovozih.

Nekaj časa je študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani filologijo, slavistiko in germanistiko. Toda srce ga je vleklo k mladini in osnovno šolo. Postal je učitelj, mož, ki je na vsen, česar se je lotil, pustil trdne sledove svojega neumornega dela.

Služboval je v Loškem potoku, Papežu, v Mirni peči, 10 let pa je bil upravitelj na Osnovni šoli Dolnja vas pri Ribnici. Leta 1938 je postal šolski nadzornik v Črnomlju in nadzornik za kmetijsko-nadaljevalno šolo v Črnomlju in kmetijsko-čevskem okraju. Ob izbruhu vojne se je priključil narodnoosvobodilnemu gibanju ter leta 1943 vstopil v NOV, kjer je bil instruktor v občinski šoli in šef ekonomata. Aprila 1944 ga je SNOS pozval v civilno službo in postavil za okrožnega šolskega nadzornika za osvojenega belokranjskega ozemlja. Z nilemu lastno verno se je lotil vzgoje mladeške pedagogske osebe. Vodil je dva pedagoška tečaja. Svojim gojencem ni dajal samo duševne hrane iz svojega bogatega znanja in budil v njih vroče ljubezni do domovine, ampak jim je v svojem nahrbtniku prinašal tudi hrano in obleko, kolikor je mogel dobiti v tistem težkem, a slavnem času.

Po osvoboditvi je bil 1 leto okrožni šolski nadzornik v Novem mestu, kjer je organiziral in vodil pedagoške in idejno-politične tečaje za učitelje. Od leta 1946 je okrajni šolski svetovalec za ljubljanski okraj in ima svoje torišče dela najraje v jugozahodnem predelu.

To so suhi kronološki podatki. Toda koliko je v njih skritega ne-utrudnega dela, koliko je v njih skrivne tople ljubezni do mladine in njenih učiteljev, kolikokrat in kolikim je vse pomagali in še vedno pomaga v njihovih mnogoterih težavah.

ga je napisal dva »Priročnika za šolske upravitelje«. Je pa tudi stalni dopisnik v naših časopisih, zlasti pa v Prosvetnem delavcu.

Naša obola je pravilno ocenila njegovo delo in mu dodelila naslov svetnika.

Zdaj nam pravi, da namerava v mirni pokoj. Kje pa! Dobro vemo, da nam bo še in še vzorni svetovalec, da bo še in še njegovo pero napisalo marsikatero tehtno misel.

Številni tovariši, znanci in prijatelji mu čestitamo k jubileju in mu želimo še mnogo, mnogo srečnih, zdravih in plodovitih let!

Valerija Trpin

Kdor pozna učiteljico Valerijo Trpin, ne more verjeti, da je na svoji življenjski poti prav te dni, na dan novega leta praznuje svojo 70-letnico.

Rojena je v Solkanu napredni obrtniški družini 1. 1. 1891. Čeprav je oče s težavo preživljal šestčlansko družino, je svojim otrokom omogočil šolanje. Tako sta si dve sestrski izražali učiteljski poklic. Valerija je študirala na goriškem

učiteljskem, kjer je že 1911. leta opravila diplomski izpit. Naslednjega leta je v domačem kraju Solkanu dobila službo kot suplenta. Tudi tu, kjer je bilo skoraj tri tisoč Slovencev, tu je naša tolažba v svojem poklicu, v ljubezni do otrok, ki jih je pričela poučevati v slovenskem jeziku in naprednem duhu. Po razpadu Avstro-ogrske je poučevala leto dni v Kamnici pri Mariboru. Domači kraj — zahodni kotiček slovenske zemlje je je vedno vabil tako, da se je vrnila 1920 domov na Primorsko. Toda razočaranje Italijanski fašizem se je že v začetku zavedal, da slovenske mladine ne sme prepustiti sloven-

skim učiteljem. Tako je ostala Valerija kot nešteto primorskih učiteljev celih petindvajset let brez službe. V tem času se je poročila. Tik pred drugo svetovno vojno so Italijanski fašisti požgali njeno domaćo. Zdal živ v Zagradu pri Braniku, kjer so tudi njeni otroci dorasli in št. v svet. Bila je dobra mati, družina je bila veselo napredna. Edini sin je tudi že več let v učiteljskih vrstah, ena hčerka pa na odgovornem mestu v Ljubljani.

Goreča ljubezen do mladine, poklica ji je po osvoboditvi vili novih moči. Kljub petindevdesetemu letu starosti se je 1945 zaposlila na osnovni šoli Branik pri Gorici. Sedaj poučuje že polnih petindvajset let na tej šoli. Se vedno je uravnotežena, mladostno nasmejana in čila, a še posebej se odlikuje, da je vedno pripravljena pomagati, bodisi pri šolskem ali izvenšolskem delu. Kar je nam mladim učiteljem zgled in ponos. Z veseljem opravlja delo mladinskega poverjenika za tisk. Več let je kronistka šole, ker dobro pozna domači kraj.

Ob njenem 70. življenjskem jubileju ji toplo čestitamo vsi, ki jo poznamo kot skromno in pridno učiteljico, z željo, da bi preživela še mnogo zdravih let.

Na podlagi 9. točke odloka Izvršnega sveta LS LRS (Ur. list LRS, št. 13-79/60), 3. člena pravilnika o izrednem študiju na Višji gospodinjstvi šoli (Uradni list LRS, št. 33-201/60) in pritrditve sekretariata Sveta za šolstvo LRS, št. 0301-2756/1-60 objavljamo

razpis

za izredni študij na Višji gospodinjstvi šoli v Grobljah pri Domžalah

Na izredni študij se lahko vpišejo:

1. državljani, ki so z zaključnim izpitom končali učiteljske, gimnazijske, vzgojiteljske šole, šole za umetno obrt ali eno naslednjih strokovnih šol: ekonomsko, tehnično, medicinsko ali kmetijsko šolo, dalje državljani, ki so končali triletno gospodinjstvo ali gostinsko šolo, če so predhodno opravili osemletno osnovno šolo ali njej enako šolo.
2. državljani, ki nimajo predpisane izobrazbe, če imajo 4 leta uspešnega praktičnega dela in če opravijo sprejemni izpit, ki obsega pismeni in ustni izpit iz slovenskega jezika ter ustni izpit iz kemije in biologije. Program za sprejemni izpit lahko dobe kandidati v pisarni VGS osebno ali po pošti.

Prednost pri vpisu imajo učitelji, ki že najmanj tri leta poučujejo gospodinjstvo.

Tisti izredni slušatelji, ki že nad pet let poučujejo predmet gospodinjstvo, pa se lahko prijavijo k diplomskemu izpitu ne glede na predpisano dobo trajanja študija.

Višja gospodinjstvska šola bo sprejemala prijave za vpis izrednih slušateljev in učiteljev do konca januarja 1961 na naslov: Višja gospodinjstvska šola, Domžale.

V prijavi, kolkovani s 50 din državne takse, naj kandidati navedejo kratek življenjepis. Prijavi za vpis naj prilože:

1. spričevalo o zaključeni izobrazbi;
2. mnenje šole, zavoda ali podjetja, kjer se je kandidat šolal ali bil zaposlen (o kandidatih s posebnostmi za bodoči vzgojiteljski poklic oz. mnenje o njegovem dosedanjem delu);
3. potrdilo o trajanju zaposlitve (za kandidate brez predpisane izobrazbe).

Vsi kandidati za izredni študij, ki bodo poslali prijave do 31. januarja 1961, bodo v dneh od 5. do 10. februarja 1961 povabljeni na sestanek na VGS, kjer bodo prejeli navodila za študij.

Višja gospodinjstvska šola v Grobljah pri Domžalah

Sončni mrk 15. februarja in šola

Narava bo naklonila Jugoslaviji dne 15. februarja 1961 posebno lep prizor: Popolni sončni mrk v okoli 200 kilometrov širokem pasu od zahoda proti vzhodu, katerega sredina bo šla pod Spitom, mimo Mostarja, Sjenice in Niša ter dalje čez Bolgarijo, Romunijo in Sovjetsko zvezo. Južni in severni del države, torej tudi Slovenija, pa bodo imeli delni sončni mrk. V Sloveniji bo pokrito največje vse Sonce, okoli 97 %, proti jugu več, proti severu nekoliko manj. Spilsko okoli, večinoma največ Brač, ki je od naših meteoroloških priporočil kot najugodnejši kraj za opazovanje, ker ima v sredini februarja razmeroma ugodno vreme, bo gotovo obiskalo s svojimi instrumenti mnogo tujih zvezdoslovcev. Sončni mrk je še vedno važen dogodek za spoznavanje vrhnjih plasti Sonca, pa tudi zaradi korone, plinske okolice Sonca, katere obseg še vedno ni dokončno poznan. Zanimivo je, da niti najboljši instrumenti in fotografije pri dobevanju obsega korone ne morejo nadomestiti očii, ker sejo nekateri prameni korone komaj zaznavni za deset in več sončnih premerov daleč v njegovo okolico.

Delni sončni mrk pa je tudi velik pojav, posebno s tako močno fazo, ko bo od Sonca viden samo kot srček del. Tena bo ob največji zatemnitvi taka, da bo treba v učilnicah prižgati luč, seveda še posebno, če bo oblačno.

Pa nikar ne prižigajmo luči ob tako velikem naravnem dogodku, ampak zapustimo učilnice in pojdemo z učenci in dijaki primerno opremljeni na prost. Poudarjam, da je tudi tako velika delna zatemnitev, kakor bo pri nas v Sloveniji, precej redkega dogodka, da ne omenim popolnega mrka, ki ga vsak kraj na Zemlji doživi le vsakič nekaj sto let, po Youngu, znamenitem raziskovalcu Sonca, komaj vsakič 360 let.

Ob času največje pomračitve v Sloveniji bodo verjetno vidne v krajih, ki imajo čistejša ozračja, torej posebno v višje ležečih naseljih in bolj daleč od mest, svetlejših zvezd in planetov. Delni mrk se bo začel takoj po sončnem vzhodu in je treba poiskati mesto, od koder vidimo vzhodni del obzorja. Natančne čase boste našli v zvezdaznanski prilogi

poljudnoznanstvenega časopisa Proetus, na katerega je gotovo vsaka šola (upajmo) naročena. Šola naj pravčasno, že tedne prej, pozove učence in dijake, da se primerno pripravijo. Pri zadnjem sončnem mrku, ki pa je bil neprimerno manjši, je bilo nekoliko obojenj na očeh, ker so gledali ljudje mrk s prostimi očmi. Povejmo učenem in dijakom, naj torej takole: Vzamemo naj dve enaki veliki šilpi, bolj večje kot majhne. Posebno stare fotografske plošče so dobre. Pripravijo naj tudi enako velik okvirček iz zelo debele papirja, ali bolje iz tanke lepene. Šilpa okvirja naj bo okoli 1 cm. Eno šilpo naj dobro okade nad svečo. Dobro naj pazijo, da ne bo nobene vrzeli ali luknjice, skozi katero bi moglo Sonce z vso močjo posijati v oko! Če je ploščica zadostno okajena, se naj boje prepirajo, da jo, preden jo zalepijo, preizkusimo. Sonce mora biti vidno kot sveča, a ne bleščeča ploščica, nebo okoli njega pa popolnoma črna! Pri tem moramo paziti, da ne odrgnemo zelo občutljive plasti šilpi! Nato previdno položimo papirni okvirček na ploščico in zopet pazimo, da tudi ob straneh ne ranimo sajaste obloge. Oboje pokrijemo z drugo šilpo in vse oblepimo z lepilnim trakom. Ne stiskati zalepljene šilpe, ker se upogiba in bi mogli raniti sajasto oblogo, da bi propuščala neoslabljene sončne žarke! Iz lesenega križa za podlogo in pokončne palice naj si vsakdo naredi stojalo, katerega vrh naj zažaga in v vrzel vrzemo v višini očii okajeno šilpo, tako bo nad eno uro zanimiv prizor prehoda Lune preko sončne ploščice lahko nemoteno opazovali, ne da bi bilo treba rabiti roke, ker februar je rad še mrzel!

Vsi daljnogledi, gledališki, lovski, turistični in vojaški naj služijo 15. februarju za opazovanje mrka. Učitelje bo sililo povečati poznavanje njih na kakršnikoli, močno stojalo, ker je daljnogled dalj časa zelo neprijetno in utrudljivo držati v roki, posebno v mrazu! Se dvoje je treba: objektiv daljnogleda, ki so večji od 2 cm premera, prekrivamo s papirnimi kolobarji, da ne zberemo preveč toplinskih žarkov, ki bi škodovali okužanju. Gledamo pa tudi skozi dobro okajeno, kakor prej pripravljeno okajeno

jeno šilpe, ki jih držimo pred daljnogledom. Pogled skozi daljnogled na Sonce brez temnih šilpe more uničiti oko!

Za šolo pa je priporočljiva naslednja metoda, s katero je mogoče doseči, da šlo Sonca več učenec in dijakov hkrati opazuje. Pripravi lovski ali vojaški daljnogled na primerno, morda fotografsko stojalo, s premakljivo glavo, da daljnogled lahko obrne zaštri, da bo delovala samo druga polovica. Iz lepene ali kartona naredi zaslon, ki ga pritrdiš na objektiv daljnogleda, tako, da bo za daljnogledom senca. V to senco postavi bel zaslon iz papirja ali kartona in nanj, ki naj bo meter ali dva od daljnogleda, naperi proti Soncu obrnjeni daljnogled. Na zaslonu za daljnogledom se bo pojavila slika Sonca. S primernim obračanjem daljnogleda bo postala slika tako večja okularja, da bodo vidne tudi pege na Soncu, potek pomračanja Sonca pa bo lahko in udobno opazovali. Soba naj bo primerno zatemnjena, da se dajo sončni žarki le na daljnogled. Slika Sonca projicirano lahko tudi na bel strop sobe, če nekoliko dimetrov za daljnogledom prestrleš mo slika Sonca na oglednici. Na tak način nastavi veliki podobli Sonca lahko istočasno ves razred opazuje potek pomračanja. Oka morajo biti nekoliko mogoče zagnjena, soba pa naj ne bo zakurjena.

Opazovanje pomračanja Sonca je vedik dogodek, ker nas poveže z ogledni v vesoljstvu. Tokrat, ko bo fazo pomračanja res ne dosti manj kot popoča, bo vredno istočasno meriti temperaturo tik pred začetkom pomračanja in ob času največje zatemnitve. Padec temperature bo posebno jasno pokazal, kako odvisna je naša narava od najvažnejšega vira toplote, Sonca. — Način opazovanja Sonca s pomočjo opisane projekcije služijo lahko tudi poznejše za opazovanje sončnih peg in rotacije Sonca, če jih opazujemo vsaj dva, tri dni zaporedoma. Pavel Kunaver

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

priporoča naslednje aktualne priročnike:

ULAGA-JELOČNIK:

SMUČANJE 600 din

BINTER:

OB JADRANSKEM MORJU 300 din

IZ PRAKSE NOVIH ŠESTIH RAZREDOV 250 din

Dr. SCHMIDT:

UVOD V PEDAGOŠKO METODOLOGIJO 360 din

Knjige dobite v vseh knjigarnah ali pa jih naročite naravnost pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE
Ljubljana — Mesni trg 26

Prešernova družba 1961:

za 600 din 7 knjig, srečka in slika

1. Prešernov koledar za leto 1962
2. Potrč L.: »Srečanje« — roman
3. Traven B.: »Upor obseščev« — roman, I. del
4. Traven B.: »Upor obseščev« — roman, II. del
5. Dr. Snuderl M.: »Naš državljan«
6. Špolar L.: »Za krmilom«
7. Dr. Polence A.: »Živalski svet« (Srečanja z vodnimi živalmi)

Vseh 7 knjig bo prejel vsak, ki se bo vpisal najkasneje do 5. aprila 1961 in vplačal vsaj do 5. junija vso članarino. Razen 7 knjig bo prejel vsak član brezplačno barvno reprodukcijo umetniške slike, druge pa lahko naroči po 150 din. Izšle bodo:

1. Grohar Ivan: Mecesni
2. Mihelič Fr.: Partizanska kolona
3. Vesel Fer.: Družina
4. Pavlovec Fr.: Pokrajina

Ob vplačilu prvega obroka prejme vsak član brezplačno srečko za veliko nagradno žrebanje, pri katerem bodo izžrebani dobitki v vrednosti nad 1.000.000 din. Glavni dobitnik bo avtomobil CITROEN — SPACEK tovarne TOMOS v Kopru.

Za 2500 din 10 romanov!

V letu 1961 bo izdala »LJUDSKA KNJIGA« deset zanimivejših romanov klasične in sodobne umetnosti:

1. Robles E.: Temu pravo zora
2. Wallace E.: Bledolilnik
3. Ivanov Vs.: Oklopni vlak
4. Merimee Pr.: Colomba
5. Santa E.: Umiranje na zemlji
6. Maughan W. S.: Nekdaj in sedaj
7. Mishina J.: Kipenje morja
8. Gordon R.: Kapitanovo omizje
9. Pavese C.: Tovariši
10. Mrožek Sl.: Pomlad na Poljskem

Letna naročnina za vseh 10 knjig je 2500 din za brširane in 3500 din za vezane v polplatno. Ob izidu vsake knjige bo izžrebani med stalne naročnike »Ljudske knjige« več nagrad v vrednosti 20.000 din. Obročno odplačevanje omogoča vsakemu ljubitelju lepih in zanimivih knjig naročilo na celotno zbirko.

Za 1000 din 12 zvezkov revije »OBZORNIK«

»OBZORNIK« je zelo priljubljen ljudski magazin s pestro vsebino, bogato ilustriran ima 8 strani slikovne priloge v bakrotisku, vsebuje zgodbe in novele znanih svetovnih pisateljev, članke iz vseh področij: zgodovina, zemljepis, naravoslovje, znanost, tehnika, praktična navodila za vsakdanjo rabo, sodobna vprašanja v svetu itd.

»OBZORNIK« je mesečnik, letna naročnina 1000 din, posamezna številka 100 din.

Vsa naročila sprejemajo poverjeniki in Prešernova družba, Ljubljana, Erjavčeva 14 a. p. p. 41-I.

PROSVETNI DELAVEC

Izdaja Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štiri-najstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 33-722, interno 381 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva ul. 1 — Telefon uprave: 22-284 — Poštni predal: 355-VII. — Letna naročnina 300 din — Stev. čekovne računa: 600-70/3-140 — Tiska GZP »Ljudska pravica«